

BIBLIOTECA „ASTREI“ BASARABENE

B.I.T.B.

548

Nr. 5.

D-r ONISIFOR GHIBU

profesor la Universitatea din Cluj,
membru coresp. al Academiei Române.

O Academie militantă a Basarabiei

(Conferință inaugurală a activității Secțiunilor literare și științifice
ale „Astrei“ basarabene, ținută la 13 Ianuarie 1927, în sala cea
mare a „Astrei“)

CHIȘINĂU

Tipografia Eparhială „Cartea Românească“

1926

2. 67.743/968

In amintirea bunului și marelui
VASILE STROESCU.

O ACADEMIE MILITANTĂ A BASARABIEI.

Inalt Prea Sfințite, Doamnelor și Domnilor,

Sunt sigur că titlul conferinței mele a trezit din prima clipă în care l-ați citit în „România Nouă”, oarecare nedumeriri. Ce poate să fie *Academia militantă*? și mai ales în Basarabia? —Așa vă veți fi întrebat mulți dintre D-voastră.

Cunoaștem *Academia Română* din București, care este cea mai înaltă instituție de știință a întregului neam românesc, dar această Academie n'are nimic ce i-ar putea da atributul de „militantă”.

Cunoaștem apoi înalte institute de cultură, ca *Academia de Agricultură*, *Academia de Comerț*, *Academia de Muzică* și, în alte țări, chiar *Academii militare*. Dar n'e o Academie militantă n'am auzit vorbindu-se.

Și, totuși, nici numirea și nici caracterul Academiei militante nu este ceva nou.

I.

Notiunea „Academiei” a evoluat foarte mult în cursul celor 25 de veacuri, de când se vorbește în istorie de Academie. Ea a fost o expresie a frământărilor intelectuale ale epocelor în cari a apărut și în cari a lucrat și a purtat, mai ales, întipărirea acelor personalități, cari au creat-o și au alimentat-o cu munca lor.

Pe timpul divinului *Plato* (429—348 a Chr.), la Atena Academia era o grădină încântătoare, în care magistrul se preumbila în faptul serii pe supt copacii bătrâni înconjurați de discipolii cari îi sorbeau cu nesaț fiecare cuvânt lămuritor al marilor taine ale vieții. În accepțiunea contemporanilor

marelui dascăl, Academia era „ideea instituțiilor libere de activitate științifică și filosofică colectivă“¹).

Cu 20 de veacuri mai în urmă, Academia *Meditor* dela Florența, era în schimb un fel de salon, unde oamenii de gust ai admirabilei cetăți de artiști, se adunau pentru a convorbi în mod plăcut și civilizat despre probleme culturale la ordinea zilei, în vreme ce alte „Academii italiene“ ale acestuia și veac socotau ca scop al lor: rugăciunea, studiul, bucuria, lipsa de griji lumești și adăpostul de ofense. Academia din Veneția își înscrise să ca scop al ei: „reunirea virtuoșilor în scopul de a înșela vremea și de a cerceta, printre virtuți, fericirea“²).

Mai târziu ceva, marele cugetător *Bacon de Verulam* (1561—1626) concepe Academia ca un uriaș aparat de cercetare a naturii, în vederea cunoașterii și exploatarii ei pentru fericirea omenirii. Prin această concepție, Bacon devine în realitate părintele Academiei moderne, pe care în veacul din urmă o găsim creată, după același tip, în toate statele europene,

Dar adevaratul creator al Academiei care ne interesează pe noi, e filosoful german *Leibnitz*, (1646—1716), care a conceput-o ca o instituție nu de pură distracție intelectuală sau de speculații teoretice, ci ca un mare laborator de idei utile, înțelegând sub „utilia“, după cum spune, savantul nostru academician D. Gusti, tot ce poate interesa un popor într'un moment dat, ca sănătate publică, comerț, industrie, școală, învățământ moral și „chiar de a veghea asupra apei și fociului, prin descoperirea mijloacelor de constatare și prevenire a cauzelor incendiului și a inundațiilor“³).

In cursul ultimeior două veacuri, dela sfârșările lui Leibnitz în aceste direcții până aproape de zilele noastre, Academia a evoluat tot mai mult spre un areopag al științelor înalte cu un caracter tot mai universal, lăsând pe planul al doilea acele „utilia“ preconizate de Leibnitz, pentru că timpul a creat alte organe, ca: Universități cu tendințe tot mai practice Academiei de agricultură, comerț, și industrie, precum și o serie întreagă de întreprinderi particulare,

1) D. Gusti: Ființa și menirea Academilor, pag. 10.

2) Id. ib.

3) Id. ib., pg. 15.

științifice și economice în acelaș timp. Acestea rezolvă cu un succes nedesmințit nu numai problemele cari au putut fi prevăzute acum 200 de ani, ci și o serie nesfârșită de alte probleme, pe cari nici cei mai mari utopiști ai veacurilor trecute nu le-au putut întrevedea, ca electricitatea, cu toate enormele ei consecințe, radiofonia și multe altele, cari nu-și au originea în frământările Academiielor, ci în afară de ele.

Academiiile de astăzi sunt cele mai venerabile așezăminte de știință și cultură ale singuraticelor țări, unde supt cupola eternității, se adună un număr restrâns de „nemuritori”, ocupându-se „academic” de anumite probleme superioare, de cele mai multe ori de o valoare teoretică, fără o preocupare permanentă pentru nevoile curente ale epocii, pe cari le provad alte instituții, în afară de zidurile ei sacrosancte.

II.

Din această scurtă expunere a evoluției Academiielor, am văzut că noțiunea acestei instituții „nemuritoare” este expusă la aceleași transformări, ca și a oricărei alte creații omenești. Și Academiiile au fost în cursul timpului așa, cum le-au vrut contemporanii și mai ales, așa cum le-au cerut necesitățile diferitelor epoce. Așa s'a întâmplat că în una și aceeași țară au luat ființă, deodată sau succesiv, mai multe Academii, cari dacă aveau și terenuri identice de activitate, în schimb aveau și terenuri cu totul deosebite. În Franța de astăzi, d. e. în afară de Academia din Paris, mai există alte trei Academii în diferite alte orașe cari desfășură o activitate aproape la fel de remarcabilă ca și cea din capitala țării. Tot astfel sunt mai multe Academii și în Germania.

Fără a ne gândi cătuș de puțin ca din exemplul acestor două țări să tragem o concluzie practică pentru țara noastră și să propunem înființarea unei noi Academii pentru Basarabia, evoluția culturală a provinciei noastre în ultimele vremuri ne face să ne gândim în mod firesc la o activitate care ne reamintește până la un loc Academia lui Leibnitz,—acea Academie care avea în vedere îmbrățișarea tuturor chestiunilor utile ale epocii, în vederea promovării culturii și bunăstării țării proprii.

Fără ca Leibnitz să fi numit Academia sa o *Academie militantă*, aşa cum preconizăm noi Academia de care vorbim aici, ea era de fapt o astfel de Academie, în cel mai propriu înțeles al cuvântului.

Din această precizare este evident că gândul nostru nu este de a înființa o a doua Academie în țara noastră, ci de a fixa caracterul activității culturale din Basarabia, într-o formă definitivă și superioară, care să devie din pur empirică, cum a fost până acum, instituțională. E vorba ca silințele depuse până acum, mai ales în cadrele „Astrei” noastre, să ia acum o formă bine cristalizată de Academie militantă, într'un sens care, ce e drept, ni-l reamintește pe Leibnitz, dar pe de alta, și în măsură mult mai mare, derivă din măreața tradiție de aproape șapte decenii a instituțiunii noastre însăși.

III.

In adevăr, Domnilor, Asociațiunea noastră are la originea ei o idee pronunțat academică. Din prima zi în care s'a agitat ideia înființării Astrei, s'au pus ca scopuri ale ei o serie întreagă de probleme științifice de actualitate pe atunci. Astfel, cea dintâi chestiune a fost aceea a alfabetului, care de decenii întregi frământa pe oamenii luminați ai Ardealui. Alfabetul cirilic trebuia înlocuit cu alfabetul latin, propriu firei noastre și menit a ne lega soarta de cultura latină din Apus. A doua problema era problema fixării ortografiei, care se găsia într'o stare haotică, iar a treia problemă era a fixării într'un mare Dicționar a limbei române, care, trezită la conștiința originei sale latine, balansa totuș într'o nesiguranță care făcea imposibil un progres real al culturii. „Societatea noastră—zicea în Adunarea generală dela Brașov, ținută la 1862, marele filolog Timotei Cipariu,—nu numai poate culeza să se apuce de atare lucru, ci are chiar și datoria. Din parte-mi nu voi susținge concursul după puterile mele și sunt convins, că toți frații noștri, ori de care parte a munților vor să fie, cu bucurie vor alerga la formarea unui edificiu glorios național“ *).

*) Adunarea generală a Asociațiunii transilvane, ținută la Brașov dela 28–30 iulie 1862.—Sibiu 1862 pag. 123.

Cuvintele acestea se rosteau în cadrele „Astrei“ la Brașov cu doi ani înainte de înființarea Universității din București, și cu patru ani înainte de înființarea Academiei Române, la 1866. Tot atunci un alt mare cărturar al Ardealului, *Gavriil Munteanu*, propunea ca Asociația să înființeze imediat un număr de trei secțiuni, cum au toate Academiiile, și anume una filologică, una istorică și una fizico-naturală, împunându-i celei dintâi „să se apuce cât mai fără întârziere a concepe un Dicționar român, după analogia dicțiunilor scrise și tipărite de Academiiile docte ale altor națiuni“.

Este adevărat că „Astra“ n'a ajuns să realizeze întocmai aceste deziderate, dar aceasta se explică prin evenimentele fericite cari s'au produs cu puțin în urmă în sănul românismului integral. În primii ani de activitate a celor trei secțiuni științifice ale „Astrei“, s'a produs marele fapt al înființării „Societății literare“ din București, în care au intrat de la început ca membri toți înfemeietorii „Astrei“: Șaguna, Cipariu, Barițiu și Munteanu.

Prin aceasta, mariile scopuri științifice, academice, ale „Astrei“, au trecut, deodată cu purtătorii lor, în noua societate, devenită mai târziu Academia Română. La 1 August 1867, cu prilejul deschiderii solemne a „Societății literare“, acelaș fanatic luptător al limbii și naționalității, care cu 5 ani înainte preconizase în adunarea generală a „Astrei“ la Brașov, necesitatea ridicării gloriosului monument al limbii române, spunea la București, în fața a tot ce avea românismul mai select, următoarele cuvinte clasice: „Până aci limba și naționalitatea ni-a fost încălcată... Pentru eliberarea limbii naționale va îngriji mai ales chiar această societate literară. Ea va îngriji ca limba română să scape de jugul despoticismului, sub care a gemut de secole. Ea va îngriji pentru conservarea unității limbii românești în toate provinciile locuite de Români. Ea îi va reda forma curat națională română, spre a figura cu toată demnitatea între și lângă surorile ei de origine latină.“

Se știe că Academia Română, credincioasă scopurilor pe cari și le-a propus, a publicat în anii 1871—6, Dicționarul limbii române, care însă a fost lucrat într'o direcție unilaterală și n'a putut aduce nici un serviciu real culturii, astfel că mai târziu el a fost reluat în studiu și, după alte

• două încercări, în stil prea mare, a ajuns să fie îmbrățișat și pus în scenă, tot sub auspiciile Academiei, de o serie de membri ai Secției literare și filologice a „Astrei”: dd. Sextil Pușcariu, N. Drăganu, Th. Capidan și d-r. C. Lacea. Dacă „Astra” n'a patronat direct această publicație, care se face cu ajutorul membrilor ei, în schimb ea a dat culturii românești prima și unica *Enciclopedie română*, care constituie o glorie a ei.

Deși, prin înființarea Academiei Române, „Astra” a renunțat de drept la caracterul ei propriu zis de Academie, de fapt ea a năzuit și mai deparre într'un anumit sens într'o direcție academică Sporirea succesivă a numărului secțiilor ei literare și științifice, dela 3 la 5, apoi la 8 și în urmă la 10, cu tendința de a ajunge la 12, precum și o parte a cercetărilor științifice pe care le-a întreprins, sunt o doavadă vie a acestei tendințe, care și-a găsit o expresiune concretă mai ales în anul trecut, pe urma admirabilei activități a Secției medicale și biopolitice ardelene. În cursul discuțiilor pe care lucrările acestei secțiuni le-a provocat, ca unul care am urmărit în mod sistematic în cercetările mele evoluția istorică a „Astrei” în legătură cu mersul vieței naționale, am declarat în ședința plenară dela 12 Februarie 1926 că „Astra” a ajuns astăzi în fază de *Academie militantă*, care însemnează punctul culminant în evoluția ei.

Vederile mele au fost împărtășite de ceilalți membri ai Secțiilor și comunicatul dat de biroul „Astrei” preconizează în mod apodictic acest caracter, dacă nu al „Astrei” ca ansamblu, cel puțin al principalului ei aparat, care sunt Secțiile științifice și literare.

Astfel, caracterul de Academie militantă al „Astrei” ardelene este deja fixat și activitatea Secțiilor ei concentrată de Secția medicală în programul care va începe să se desfășure la 19 Ianuarie a. c. tratând într'un ciclu de 20 de conferințe despre „Factorii determinanți ai evoluției biologice a capitalului „man“, este o confirmare și faptică a novei faze în care a intrat „Astra“ ardeleană.

Pornind, în modestul centru cultural care era acum 66 de ani Sibiul, dela înalte puncte de vedere academice, menite să ne ridice și pe noi la nivelul popoarelor civilizate, „Astra” culminează azi, în strălucita cetate de pe malul Someșului, la Cluj, într'un nou caracter academic, de o natură di-

ferită, în parte, de cel inițial, dar de o importanță națională la fel de mare pentru vremurile de acum, ca și acela.

IV

Această scurtă reprivire în istoria „Astrei” ni-a dovedit că nu aveam nevoie de îndemnul lui Leibnitz pentru a pune în Basarabia chestiunea unei Academii militante. Deodată cu extensiunea „Astrei” și în această provincie, problema unui astfel de așezământ se punea dela sine, fără a putea fi înlăturată.

Dar chiar și fără „Astra”, Basarabia trebuia să ajungă în mod fatal la ideea unei astfel de Academii, pe care nevoile ei o cer tot atât de imperios, precum o cereau în Ardeal acum 66 de ani și precum o cere și Ardealul de astăzi:

Lipsită de o tradiție culturală bine închegată, lipsită de înalte instituțiuni proprii de știință, lipsită de un centru puternic de cultură, unde să se formeze oamenii de înalte concepții și de unde să radieze lumina spre toate păturile sociale ale întregei provincii, pe care soarta vitregă a ținut-o departe de binefacerile unei civilizații demne de epoca noastră, — Basarabia, nu se putea mulțumi numai cu ceeace-i puteau da întâmplător celelalte centre ale României, — ea avea nevoie de un puternic centru propriu în care, ca în Academia lui Leibnitz de odinioară, să se studieze toate problemele de viață ale acestei provincii, pe care nici o altă instituție, fie dela Iași, fie dela București, dela Cluj sau dela Cernăuți, nu le poate nici studia teoretic, nici influență practic. Aceste probleme nu puteau fi soluționate prin activitatea — oricât de devotată — a unor societăți culturale, cari urmăresc mai mult răspândirea culturii generale și naționale în massele largi ale poporului, — ele trebuie să imbrățișe metodice și integral de către un așezământ cu vechi tradiții și cu suficiente mijloace morale și materiale pentru studierea și punerea la punct a problemelor cari, vor avea numai după aceea să fie popularizate.

Academia militantă, solid organizată, e o necesitate pe care o evidențiază, pe lângă altele, însăși istoria societăților culturale ale Basarabiei din ultimele decenii. Această istorie dovedește că pe bazele acceptate până aci, nimic durabil nu se poate întemeia nici în viitor, după cum nu s'a putut în-

igheba, nici în trecut. „Societatea culturală“ dela 1905 a murit în momentul nașterii ei; cea dela 1917, deși ajunsese la un moment dat, în situația de a avea și o tipografie proprie, cu ajutorul căreia ar fi putut face adevărate minuni pe teren cultural, a dispărut și ea fără nici o urmă, iar celelalte societăți,—filiale ale unor puternice societăți din București,—cu toate silințele laudabile pe care le-au depus, n'au răușit să devie nici societăți culturale în sensul propriu al cuvântului, nici centre puternice care să poată influența toate laturile vieții basarabene.

„Astra“, cu tradiția și cu experiența ei n'a venit în Basarabia pentru a înmulți cu unul numărul societăților culturale mai mult sau mai puțin efemere; ea a venit hotărâtă să dea posibilitatea unei activități metodice multelor elemente de valoare, care se găsesc pe diferențele terenuri ale vieții publice; ea a venit să creeze și aici acele condiții pe care le-a creat în provincia ei de origine, făcând posibil pe deosebit studiul temeinic și rezolvarea sănătoasă a tuturor problemelor de viață ale acestei provincii,—pe de altă organizând o operă bine articulată de răspândire a culturii naționale și cetățenești în toate straturile societății, și de solidarizare tot mai deplină a acestei provincii cu restul românismului.

Grație acestei concepții „Astra“ se deosebește de societățile culturale existente prin aceea, că nu se mulțumește, ca acestea, să răspândească cultura aşa cum se găsește ea la întâmplare, în țara noastră sau în alte țări, ci elaborează ea însăși conținutul culturii pe care o răspândește, studiind anume stările și nevoile speciale ale regiunii spre care se îndreaptă, și sesizând anume problemele în ordinea importanței și necesităților, uzând și de mijloace speciale, derivate din stările și nevoile date.

De Academiile de științe, „Astra“ se deosebește prin aceea că ea nu îmbrățișează probleme teoretice, nu inițiază explorări în domenii îndepărtate, și nu se ocupă de probleme în mod întâmplător, ci îmbrățișează în mod sistematic întregul complex de probleme de viață ale provinciei sub aspectul actualității lor și privite prin prisme obiective științifice, și—mai departe—nu se mulțumește numai să dea soluții teoretice, ci și creează și organe și mijloace, prin cari traduce în faptă, pe cele care nu cad în atribuțiile directe ale organelor administrative, de stat sau bisericesti.

De „Institutile de studii“ „Astra“ se deosebește prin omnilateralitatea preocupărilor ei și prin angajamentul de ale răspândi în toate straturile, și de sus și de jos, ale societății, și de a contribui și la rezolvarea lor practică. „Institutile de studii“, se știe că se ocupă numai de probleme speciale, ca d. e. „Institutul de studii sociale“, „Institutul de studii istorice sud-est europene, „Institutul de balneologie“ etc.

De „Cercurile de studii politice „Astra“ se deosebește prin studierea problemelor naționale mai presus de interesele de partid, iar de organele administrative—prin lipsa de constrângere în tot ce privește activitatea ce o desfășoară. Membri cari au intrat în „Astra“, fie printr'un act de distincție din partea acesteia“, fie prin libera lor voință, nu seamănă prin nimic cu funcționarii plătiți pentru munca lor de atâtea ore pe zi; ei lucrează în cadrele „Astrei“ dintr'o înaltă convingere, din dragoste și din entuziasm și-și găsesc singura răsplată în conștiința că fac parte dintr'un organism uriaș, pe care-l susțin și ei și dela care își hrănesc și ei sufletele, întărind și într'o formă și în alta solidaritatea națională.

V.

Delimitând prin aceasta domeniul „Astrei“ față de al altor așezăminte și întocmiri, să vedem acum, nu numai pe baza tradiției „Astrei“ ardelene, ci mai ales pe baza experienței făcute în cele câteva luni de zile în cadrele „Astrei“ basarabene, cum se reliefiază pentru viitor rostul și caracterul ei de Academie militantă.

De sigur că experiența de până acum ar putea fi socotită de către unii ca insuficientă pentru a putea trage pe baza ei concluzii de oarecare valabilitate, totuș cred că programele de activitate pe cari și le-au fixat până acum singuraticele Secții, și a căror executare, în parte a și început, ne dau dreptul să facem o anticipație, menită a duce la rândul ei, cu un pas mai departe problema însăș.

Mai întâi de toate, trebuie să declar că Secțiunile basarabene au izbutit să-și creeze dela început o platformă unitară de activitate într'o măsură pe care Secțiunile ardelene încă n'au reușit s'o realizeze, din cauze pe cari evoluția istorică a „Astrei“ le poate explica foarte ușor. Platforma unitară urma s'o creeze în Ardeal „ideea biopolitică“, preco-

nizată de Secția medicală, dar timpul de când această idee s'a emis, și până astăzi a fost prea scurt, pentru ca ea să poată lua trup. În Basarabia această idee n'a putut prinde până acum rădăcini mai adânci, deși și aici Secția medicală stăruie în mod laudabil pentru ea. Necesitățile speciale ale Basarabiei impun aici, deocamdată, pe planul întâiul o altă idee și anume *explorarea Basarabiei, supt raportul stărilor, și nevoilor ei de toate fe urile.*

Este un fapt, pe care orice om obiectiv trebuie să-l recunoască, că până la 1918 pentru Românișmul de peste Prut, Basarabia era *terra incognita*. Cele câteva pagini de impresii fugare, publicate de unii patrioți, cari întâmplător au umblat pe aici, însennează așa de puțin, încât nici nu pot intra în socoteală. Nu cunoștea nimeni Basarabia, decât într'o măsură în care cunoștea d. e. Rusia, Bulgaria, Albania etc. Dar nici Basarabia însăș nu se cunoștea pe sine. Afară de un număr foarte modest de buni patrioți, cari hrăniau într'un colțisor ascuns al sufletului lor, un dor sfânt pe care însă nu cutezau să viseze că l-ar putea vedea vr'odată realizat, în Basarabia se găsiau doar: boeri de diferite viete, cari se simțeau foarte bine în privilegiile lor,— o preoțime condusă de un arhier rus care își putea ridică pe subalternii săi cel mult până la ideea pravoslaviei și a țărismului, mai presus de care nu mai exista nimic pe lume,— o pletoare de funcționari ruși fără nici o legătură și fără nici o dragoste față de această gubernie exotică și înapoiată,— o burghezie străină adusă de vânturi, la orașe, și o țărăname primitivă și ignorantă ca și cu nu știu cu câte sute de ani în urmă, la sate. În astfel de împrejurări, Basarabia era cunoscută numai în măsura în care ea pute fi exploatață, fie de către elementele imigrate, fie de către conducătorii Statului rus.

După ce Basarabia a revenit la patrimoniul național, în 1918, ea a fost privită de pretutindenea cu o anumită rezervă și chiar cu bănuială, ca orice lucru necunoscut. Imprejurările cari au avut loc dela 1918 și până azi n'au permis să se poată da la o parte vălul gros care acoperea întreaga viață a acestei provincii și să se poată săpa adânc în solul ei, pentru a scoate la suprafață și a pune în valoare bogatele comori, morale și materiale, cu care a înzestrat-o Dumnezeu. Basarabia se prezintă și astăzi ca un vast teritoriu cucerit, dar lipsit de inventar.

Și, vorbind de Basarabia, nu trebuie să uităm niciodată că dincolo de hotarul ei, peste Nistru, mai trăește un număr mare de frați de ai noștri, cari formează avant-garda românismului, și a căror viață și soartă trebuie să ne intereseze la fel de mult. De veacuri întregi ei trăesc acolo, fără rosturi mai bine închegate de viață națională, fără o organizare și fără acea conștiință națională superioară, care singură face dinti'o masă de oameni un factor cultural efectiv în lupta pentru progres.

Trebuie să-i cunoaștem bine și pe acești frați ai noștri și să-i încadrăm în marele ritm al vieții românești integrale.

Marele filosof din antichitatea greacă, *Socrate*, spunea că primul principiu de înțelepciune este „cunoașterea de sine“. Aplicând acest adevăr la imprejurările vieții sociale și publice, trebuie să spunem că prima condiție a felicității unei țări este să se cunoască pe sine și, apoi, să se facă cunoscută și altora.

Cunoașterea amănunțită a Basarabiei, cu toate laturile și nevoile ei de toate categoriile,—aceasta este ideea fundamentală a activității Secțiilor literare și științifice ale „Astrei basarabene“, idee teoretică, dublată de un întreg sistem de măsuri practice, îndreptate spre rezolvarea sănătoasă a problemelor, în sensul soluțiilor derivate din studiile întreprinse.

VI.

Așfel, dacă vom lua pe rând Secțiunile și vom analiza programele lor, vom vedea că fiecare și-a fixat ca scop desfășurarea metodică a unui teren înțelenit de veacuri:

Secția literară caută să strângă perlele imaginației poporului moldovenesc din această parte a țării, să analizeze influențele pe cari românismul de aici le-a îndurat din partea Slavilor, să îndrumze pe toți cetățenii acestei provincii spre limba și literatura românească și spre cultura latină de care au stat departe până acum.

Secția artistică caută să salveze folklorul muzical basarabean, să puie în lumină și valoare elementele moldovenești pe cari până acum le înghiția cultura rusească, să toarne în bronz, să sape în mamoră și să fixeze pe pânză frâmbăntările sufletești specifice ale acestei provincii, să cree-

ze cu elementele muzicale de aici instituții artistice superioare, cari să impie dela sine cultura românească minorităților, cari au fost învățate să ne disprețuiască.

Secția istorică lucrează pentru a invia aici amintirea vremurilor de mare glorie românească, făcând din istorie un puternic factor de mândrie și de conștiință națională; ea căuta să reintegreze Basarabia în marele proces istoric al vieții românismului și să puie în lumină adevărată evenimentele minunate dela 1917—18, cari au redat Basarabia singurului în drept de a o stăpâni.

Secția geografică—etnografică lucrează pentru cunoașterea pământului și vieții acestei provincii; ea vrea să ne desvelească nu numai viața elementului dominant, ci și a minorităților etnice, pe cari vrea să le apropie de noi prin cultură și prin respect reciproc.

Secția economică—socială studiază toate problemele complexe ale vieții economice basarabene, în vederea creării unei vieți economice normale, în care elementul dominant să nu mai pată fi speculat, ci să fie adus în situația de a putea pune direct în valoare marile bogății ale acestei provincii. Această secție va fi centrul vieții economice basarabene, înlocuind în noile împrejurări, până la un loc, Zemstva gubernială de odinioară.

Secția tehnică lucrează pentru educația tehnică a poporului căruia îi arată ce trebuie să facă pentru a putea valorifica viața economică; în același timp ea popularizează toate problemele tehnice ale Basarabiei, pe cari le cunosc doar o mână de specialiști, dar cari nu vor putea fi rezolvite înainte de ce vor intra în conștiința publică a masselor.

Secția juridică studiază diferențele legiuiri cari au fost sau mai sunt în uz în Basarabia și pregătește poporul pentru înțelegerea și adoptarea legiurilor moderne isvorite din noile necesități ale vieții. Totodată ea se ocupă de educația cetățenească a masselor.

Secția medicală studiază situația diferitelor plăgi sociale din Basarabia și se ocupă de combatere sistematică a lor printr'o educație sistematică a masselor. Ea cercetează mai departe diferențele aspecte ale capitalului uman din punct de vedere biopolitic și ia măsuri pentru asigurarea prosperității biologice a acestui capital, care este comoara cea mai prețioasă a unui popor,—

Secția științifică studiază condițiile naturale ale Basarabiei în vederea bunei îndrumări a vieții omenești și a economiei; ea se ocupă mai departe de răspândirea sistematică a științei în straturile poporului atât de rămas în urmă din cauza superstițiilor și ignoranței, și luptă pentru introducerea reformelor bune în popor, cum e d. e. chestiunea Calendarului, și în sfârșit.

Secția școlară studiază mijloacele cele mai potrivite pentru a face din școală o instituție în adevăr vie în această provincie, în care ea a fost o simplă ficțiune. Ea caută să introducă în mintea Moldovenilor conștiința necesității culturii naționale și a educației morale și științifice, ea se ocupă de cultul oamenilor mari, căutând să trezească în contemporani spiritul de sacrificiu; ea militează pentru proverdere Basarabiei cu toate institutele de cultură de care e lipsită,—între altele și cu o Universitate,—și pentru apropierea prin cultură a elementelor minoritare de ideea de stat român.

Având înaintea sa un câmp de activitate atât de vast și de complex, este evident că „Astra“ nu mai poate fi pusă în rând cu obișnuitele societăți culturale, cari caută să înființeze biblioteci, să organizeze serbări și șezători și să răspândească publicații folositoare în păturile largi ale poporului,—ea este mai mult decât o oarecare societate de acest fel; ea e o veritabilă Academie militantă, care fără a-și zice astfel, se mutumește cu numele ei modest, săvârșind o operă pe care nici Academia Română, nici Universitățile din țară și nici organele de stat nu o pot asigura prin sforțările lor, în parte deosebite de ale Astrei.

VII

Dar caracterul militant al Academiei noastre nu se reduce numai la studierea variatelor probleme naționale de actualitate și la indicarea soluțiilor celor mai potrivite, ci el se manifestă și în verificarea imediată a acestora prin discuțiile cari au loc după fiecare conferință, discuții la cari nu participă numai specialiștii, ci și intelectualii de alte preocupări, grupați în diferitele secții ale „Astrei“.

Aceste discuții, cari urmează după desvoltarea fiecărei conferințe, nu numai că adâncesc subiectele, dar prin aporțul pe care-l aduc membrii din celealte secții, îi lărg-

gesc și sfera și-i asigură totodată și o răspândire în pături mai largi. Dată fiind posibilitatea ca conferințele să se publice—fie în extenso, fie în rezumat,—în „Romania Nouă”, respectiv în „Cuvântul Moldovenesc”, dimpreună cu discuțiile cari le însoțesc, ideile desbătute au parte de o răspândire sistematică în massele largi ale cetățenilor, contribuind la formarea unei unități de vederi și a unei opinii publice serioase, care ne lipșește și cu privire la cele mai importante probleme ale vieții noastre naționale și de stat.

Și, în sfârșit, caracterul militant al Academiei noastre se mai manifestă și prin organizarea propagandei în massele mari ale populației urbane și rurale.

Elaborând ideile și soluțiile prin intelectualii cei mai de seamă ai acestei provincii, grupați în cadrele secțiunilor, Academia noastră le transpune întregei intelectualități dela orașe și dela țară, pe deosebit prin membrii corespondenți ai singuraticelor secțiuni, cari în fiecare oraș constituiesc comitetul despărțământului județean al „Astrei”, pe de altă prin factorii culturali dela țară — preoți, învățători, notari, etc., — cari duc ideile dela centru în mijlocul marilor masse de țărani, cu ajutorul „României Nouă”, — care deși nu e un organ al „Astrei”, își socotește ca o înaltă datorie a sa de a-i da tot sprijinul, — a „Cuvântului Moldovenesc” și a Bibliotecei „Astrei” basarabene, precum și cu ajutorul conferințelor, cari se vor organiza sistematic.

In acest chip opera „Astrei”, care îmbrățișează toate problemele de viață ale Basarabiei, mobilizează în serviciul acestora pe toți oamenii de bine ai provinciei, solidarizându-i pe temeiul unora și acelorași iței și făcându-i să se coboare în păturile largi ale populației dela orașe și mai ales dela sate, unde vitregia timpurilor a lăsat urme atât de adânci de suferințe morale și fizice, și unde ei sunt chemați să ducă alinare, îmbărbătare, lumină, știință și dragoste de țară și de umanitate.

* *

O mare și minunată misiune o aşteaptă în Basarabia pe „Astra”, Academia noastră militantă, care este chemată să adune într'un mănușchi și într'un gând pe toți fișii luminați ai țării și apoi să-i puie la o muncă ordonată și desinteresată pentru progresul Basarabiei și, prin ea, a întreului român ism.

Intr'o perioadă de materialism cras, „Astra” e pusă să determine pe intelectuali spre o permanentă jertfă pe altarul neamului și al țării; — într'o epocă de afaceri ea e pusă să facă apostolat; — într'o vreme de prefacere și de tensiuni profunde, ea e pusă să lucreze pentru pace și pentru bună înțelegere între frații de acelaș sânge și între cetățenii aceleasi țări...

Probleme grele, dar probleme nespus de frumoase, cari cer dela toți contemporanii eroism și sacrificiu, fără de care viața ar fi, de altfel, lipsită de farmec și nevrednică de trăit.

Dar sacrificiul n'a speriat nici odată pe cei buni. Numele lor, în toate epocile, e legiune. Li cunoaște bine și istoria de șeapte decenii a „Astrei”. Pe paginile ei sunt scrise cu litere de aur numele lui Șaguna, Șuluțiu, Barițiu, Cipariu, Munteanu, Bologa, Baronul Pop, Moldovănuț, Bârseanu, și atâtia alții.

Și paginile albe ale istoriei așteaptă să adauge la aceste nume ardeleniști, tot atâtea nume basarabene, începând cu al bunului și marelui Vasile Stroescu, și terminând cu al celui din urmă învățător, care și-a adus în traistă țărna de pe pământul lui Bârnuț dela Bocșa și piatră dela monumentul lui Mihai Viteazul dela Guruslău.

Basarabeni ! Vă așteaptă o datorie mare. Ardealul v-a adus întreaga lui tradiție de aproape trei sferturi de veac de muncă și de sacrificiu. Voi trebuie să valoriificați prin fapte, făcând ca „Astra”, care a avut un strălucit trecut în Transilvania, să aibă un și mai strălucit viitor în Basarabia.

Academia voastră militantă, spre deosebire de toate încercările pe care le-ați făcut până acum, trebuie să trăiască și să înflorească până la sfârșitul veacurilor.